

Ergoterapeuter gjør arbeidsdeltakelse mulig for flere

*Nils Erik Ness er
Ergoterapeutenes
forbundsleder.*

Flere kan komme ut i arbeid, dersom arbeidet er tilpasset og arbeidsmiljøet inkluderende. Ergoterapeuter fremmer arbeidsdeltakelse for innbyggerne; og vi bidrar i helsetjenesten, bedriftshelsetjenesten, attføringsbedrifter og NAV. På alle områder er det behov for mer ergoterapikompetanse.

Av Nils Erik Ness

Ergoterapeuter har særlig kompetanse i å sikre arbeidsdeltakelse og inkludering ved å tilrettelegge arbeidsoppgaver og arbeidsplass slik at den enkelte arbeidstaker mestrer arbeidet sitt.

ERGOTERAPEUTENES SATSNING

Arbeidsdeltakelse er et prioritert område for Ergoterapeutene i 2016–17. Vi arbeider både med å synliggjøre vår kompetanse utad til offentlighet og myndigheter samt bevisstgjøre ergoterapeuter og ergoterapeutstudenter om vår særlige kompetanse innen arbeidsdeltakelse. Forbundet synliggjør ergoterapeutenes kompetanse blant annet med eget arrangement i Arendalsuka, samt deltakelse i høringer og innspill både til Stortingets arbeids- og sosialkomite og til Arbeids- og velferdsdirektoratet. En egen brosjyre om ergoterapi og arbeidsdeltakelse er utarbeidet og spres.

Like viktig er å bevisstgjøre den enkelte ergoterapeut og ergoterapeutstudent om egen kompetanse innen arbeidsdeltakelse. Ergoterapeuter bør se muligheten innen dette arbeidsområdet selv når stillingsannonser ikke spesifikt etterspør ergoterapeuter. Ergoterapeutenes perspektiv som ser den enkelte persons arbeidsfunksjon i sammenheng med arbeidsoppgaven og arbeidsplassens utforming, er et helt nødvendig supplement i teamsamarbeid.

Forbundet tilbyr opplæring og nettverk. Alle de fagpolitiske konferansene har hatt arbeidsdeltakelse som tema. To nettkurs i arbeidsdeltakelse er utviklet av Presenter sammen med Ergoterapeutene. Forbundsstyret innvilget FOU-midler til et prosjekt i kunnskapsbasert arbeidsplassvurdering, som også vil bli relevant kunnskapsgrunnlag i nettkurset. Aktuell kunnskap deles og kommenteres ellers i Facebook-gruppa «Ergoterapi og arbeidsdeltakelse», som nå har nærmere 300 medlemmer. Vi gjennomfører også en spørreundersøkelse om medlemmers innsats innen området for å få mer kunnskap om vår praksis. Dette temanummeret viser for øvrig også bredden av ergoterapeuters innsats.

ERGOTERAPEUTERS KOMPETANSE

Ergoterapeuter arbeider personsentrert og tar utgangspunkt i den enkeltes ønsker og mål for arbeidsdeltakelse. Ergoterapeutene iverksetter tiltak som bygger på arbeidstakers ressurser, og finner løsninger når det oppstår et gap mellom helse og arbeidslivets krav. Ergoterapeuters styrke ligger i forståelsen av samspillet mellom person, aktivitet og omgivelser, eller mer presist: arbeidstaker, arbeidsoppgave og arbeidsplass. Her har ergoterapeuter utviklet flere verktøy som kartlegger dette samspillet. De mest kjente er intervjuedskapene WRI og WEiS. To observasjonsredskap som er mye brukt i Sverige

og i ferd med å bli introdusert i Norge, er Assessment of Work Performance (AWP) og Assessment of Work Characteristics (AWC). Med en slik kartlegging kan vi tilby ulike tiltak (se figur) for å sikre arbeidsdeltakelse og inkludering.

For de som har et arbeidsforhold vil vurdering av nåværende arbeidsplass og oppgaver ofte være nødvendig. Da er det viktig å gjennomføre arbeidsplassbesøk og reell utprøving som grunnlag for å vurdere innsats. For de som ikke har en arbeidstilknøyning, vil ergoterapeuter kunne bidra til å finne en rett match mellom arbeidsevner og rette arbeidsoppgaver. Utplussing i det ordinære arbeidslivet kan kreve tilrettelegging av arbeidssituasjon og tilpassing av hjelpemidler. Tett oppfølging av arbeidstaker, men også arbeidsgiver og kollegaer, over tid kan være nødvendig. For en vellykket inkludering er kartlegging av oppfølgingsbehov og samarbeid med arbeidsgiver og ledere viktig.

ERGOTERAPEUTENES POLITIKK PÅ OMRÅDET

På forbundsstyremøtet i januar ble Ergoterapeutenes politiske dokument på arbeidsdeltakelse vedtatt. Dokumentet beskriver samfunnets utfordringer og politiske føringer samt ergoterapeuters kompetanser og politiske tilnærming. Dokumentet viser ønsket retning for ergoterapeutisk innsats opp mot tradisjonell tilnærming. Se tabell neste side.

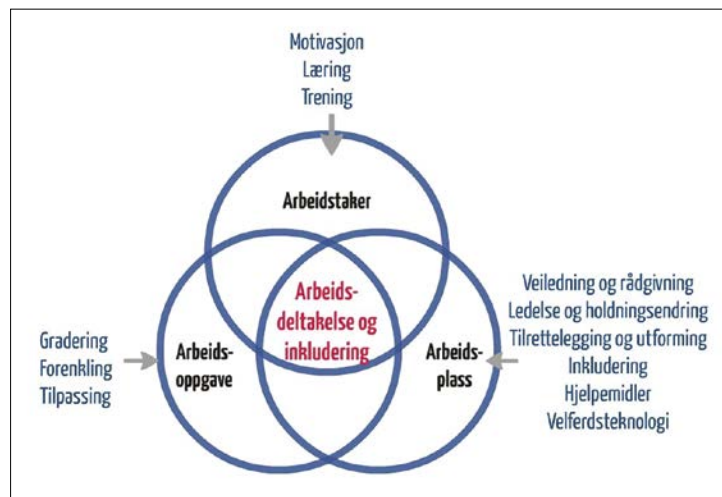
ERGOTERAPEUTENES POLITISKE DOKUMENT PRESISERER SJU INNSATSOMRÅDER

1. Større grad av samtidighet i behandling og arbeidsrettede tiltak.

Personer med helseproblemer skal kunne fortsette i eller komme raskere tilbake i arbeid. De fleste vil arbeide på tross av helseplager. Oppsummert forskning viser at tilrettelegging av arbeidsplassen gir reduksjon i sykefravær og økt tilbakeføring til arbeid (van Vilstern m. fl., 2015). For personer med langvarige problemer eller gjentatte sykmeldinger må det gjøres oppfølging på arbeidsplassen.

2. Fokus på arbeidsfunksjon og ikke diagnose

Norsk Ergoterapeutforbund mener at fokus må være på arbeidsdeltakelse og ikke på den enkeltes diagnose og skade. En diagnose sier lite om funksjon og muligheten for å utføre arbeidsoppgaver. Det er behov for en mer tverrfaglig tilnærming der legens vurdering suppleres med vurderinger og innsats knyttet til arbeidsplassen, arbeidsoppgavene og arbeidsmiljøet.

Ergoterapeuter har utviklet kartlegging som sikrer arbeidsdeltakelse og inkludering.

3. Arbeidsevnevurdering som relasjon

Arbeidsevnevurdering skal ifølge NAV vurdere gapet mellom arbeidstakers funksjon og arbeidsplassens krav. Dette tydeliggjør at problemet ikke er knyttet til den enkelte person, men er en mismatch mellom personen og arbeidsplassen. Praksisen er ifølge forskning bekymringsfull. Studiene dokumenterer liten relasjonell forståelse av arbeidsevne; personen vurderes, men ikke arbeidsplassen. Studiene viser også at kun halvparten av veilederne mente at en alltid bør ha en samtale med brukeren i forbindelse med arbeidsevnevurdering (Proba 2011, Wik og Tøssebro 2013).

Ergoterapeutene vil bidra til økt vektlegging av arbeidsevne som en relasjon mellom personen og arbeidsplassen.

4. Tverrfaglige team

For å sikre samtidighet i behandling av helseplager og tilrettelegging av arbeidsplass er det nødvendig med tverrfaglige team som sammen med den ansatte og arbeidsgiver kan iverksette individuelle, sømløse tiltak. Ergoterapeuters ressursorienterte tilnærming med vekt på relasjon mellom arbeidstaker, arbeidsoppgaver og omgivelser er et viktig bidrag i tverrfaglige team.

5. Fokus på ordinært arbeidsliv

Tilnærmingen skal vektlegge at trening, støtte og tilrettelegging skal skje på hverdagslivets alminnelige arenaer, her i direkte tilknytning til arbeidsplassen. Oppsummert forskning viser at tiltak som i første rekke er rettet mot arbeidslivet, med støtte og oppmuntring til jobbsøkkaktiviteter

Tradisjonell tilnærming	Ergoterapi
Diagnose som døråpner til medisinsk behandling og velferdsordninger	Personens ønsker og mål er utgangspunkt for tiltak. Kartlegging av arbeidsevne, analyse av arbeidsoppgavene og hvordan omgivelsene påvirker mulighetene for mestring og deltakelse.
Bli frisk før arbeidsdeltakelse	Større grad av parallellitet mellom behandling og arbeidsrettede tiltak. Mestre arbeidshverdagen med symptomer. Aktivitetsanalyse er viktigere enn diagnose
Sykmelding	Gradere arbeidsoppgavene i stedet for gradert sykmelding. Finne en balanse mellom summen av krav og hva som er mulig å håndtere.
Standardpakker med tiltak	Individuelt tilpassede tiltak basert på personens spesifikke ressurser, behov og mål.
Vekt på rettigheter og passive ytelser	Vekt på aktiv medvirkning og deltakelse. De fleste er motiverte for å være i arbeid.
Fokus på emosjoner og kroppsfunksjoner	Fokus på utføring av arbeid. Se personen i sosial sammenheng, hvor arbeidsevne og arbeidsrelasjoner påvirkes av omgivelsene.

Tabellen viser ønsket retning for ergoterapeutisk innsats opp mot tradisjonell tilnærming.

og rask utplassering i arbeidslivet, er mer effektive enn tradisjonelle arbeidstreningstiltak (van Vilstern et al 2015; Nieuwenhuijsen et al, 2014). I Norge brukes mye penger på innsats for å endre personens funksjon som ikke har effekt på arbeidsdeltakelse, og som faktisk kan holde folk bort fra arbeid (Aas, Solberg & Strupstad, 2011).

6. Inkludering og arbeidsdeltakelse

Ergoterapeutene mener at det er ekstra viktig at personer med funksjonshemming og utviklingshemming må få et lønnet arbeid på det ordinære arbeidsmarked. Økt tilbud i det ordinære arbeidsliv krever inkluderingskompetanse som tilrettelegging av arbeidssituasjon, Supported Employment og tilpasning av hjelpemidler, samt oppfølging av arbeidstaker, kollegaer og arbeidsgiver (Spjelkavik, 2014; Spjelkavik 2012). Det er innsats knyttet til arbeidsplassen som virker. For å lykkes i dette arbeidet må støtteapparatet ha kompetanse om inkludering og tilrettelegging. Ergoterapeuter kan iverksette tiltak på de ulike områdene for å øke graden av mestring og arbeidsdeltakelse.

7. Ergoterapeuter som ansatte i NAV

Ergoterapeuters ressursorienterte tilnærming med vekt på relasjon mellom arbeidstaker, arbeidsoppgaver og omgivelser er et viktig bidrag innen dette arbeidsområdet, særlig i NAV. Ergoterapeuter kan tidlig i en sykmelding gjøre funksjonsvurdering knyttet til de konkrete arbeidsoppgavene samt vurdere det psykososiale og fysiske arbeidsmiljøet. Ergoterapeuter kan iverksette tiltak for å øke graden av mestring og arbeidsdeltakelse.

Forskningen dokumenterer at praksisen på NAV-kontorene er svært forskjellig (Wik og Tøssebro 2013). Det dokumenteres manglende opplæring og kompetanse hos veilederne, samt at disse ikke klarer å følge opp arbeidssøkere på grunn av stort arbeidspress. Det er behov for at NAV kontorene må vurdere nye løsninger, blant annet med mer tverrfaglig kompetanse. Ergoterapeutenes politiske dokument om arbeidsdeltakelse ligger i sin helhet på Ergoterapeutenes nettsider.

AKTUELLE JOBBER FOR ERGOTERAPEUTER

Denne tilnærmingen til arbeidsdeltakelse er i hovedsak helt i samsvar med erfaringer som er gjort i NAVs prosjekt «Kjerneoppgaver» i NAV-kontor i fem fylker. Forsøket har blant annet vist at tradisjonell formidlingsbistand og enklere former for oppfølging ikke er tilstrekkelig for mange av brukerne. Veilederens rolle er utviklet i retning av Supported Employment. Metodikken vektlegger rask utplassering for å bruke vanlige arbeidsplasser som arena for avklaring og oppfølging og forutsetter tett oppfølging og samarbeid med arbeidsgiver. Brukerne som er intervjuet i forbindelse med forsøket, er i hovedsak positive. Det er spesielt den tette, individuelle oppfølgingen, skreddersøm av tilbud, og det å komme raskt ut i praksisplass som blir fremhevet som fordelaktig. Erfaringene omtales positivt i evalueringsrapporten (Spjelkavik, Mamelund og Schafft 2016) og i Meld. St. 33 «NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet». Det er grunn til å tro at disse positive erfaringene må ruller ut i

Ergoterapeuter kan tidlig i en sykmelding gjøre en funksjonsvurdering knyttet til de konkrete arbeidsoppgavene, samt vurdere det psykososiale og fysiske arbeidsmiljøet.

flere NAV-kontor. Gjør dere klare til å søke jobber, ergoterapeuter!

Referanser:

Helsedirektoratet & NAV (2016). Arbeid og helse – et tettere samvirke. Strategi for Helsedirektoratets og Arbeids- og velferdsdirektoratets innsats for arbeid og helse (2016).
Meld. St. 33 (2015–2016) NAV i en ny tid – for arbeid og aktivitet. Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 20. mai 2016, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Solberg)
Proba (2011) Evaluering av arbeidsevnevurderinger i NAV. Proba Samfunnsanalyse Rapport 2010–2011. hentet 05.01.2017 fra: <http://proba.no/report/evaluering-av-arbeidsevnevurderinger-i-nav-oppfolgingsundersokelse/>
Spjelkavik Ø., Mamelund S. E. & Schafft A. (2016). Inkluderingskompetanse i NAV. Evaluering av forsøket Kjerneopp-

gaver i NAV. AFI-rapport 2016:05.
Spjelkavik Ø. (2014) Ordinært arbeid som metode og mål. Kap. 2, i Frøyland K. & Spjelkavik Ø. (2014) Inkluderingskompetanse ordinært arbeid som mål og middel. 1. utg. 1 oppl. Gyldendal norsk forlag AS. Oslo.
Spjelkavik Ø. (2012) Supported Employment in Norway and in the other Nordic countries. Journal of Vocational Rehabilitation. Vol. 37. doi: 10.3233/JVR-2012-0611.
van Vilsteren M., van Oostrom S.H., de Vet H.C.W., Franche R.L., Boot C.R.L. & Anema J.R. (2015). Workplace interventions to prevent work disability in workers on sick leave (Review). Cochrane Database of Systematic Reviews.
Wik S.E. & Tøssebro J. (2013) Unge funksjonshemmede i møte med NAV: Ett år med arbeidsavklaring. Mangfold og inkludering, NTNU Samfunnsforskning AS. Rapport 2013.
Aas, R.W., Solberg A. & Strupstad J. (2011) Raskere tilbake. Organisering, kompetanse, mottakere og Workplace interventions forløp i 120 tilbud til sykmeldte. Rapport IRIS - 2011/125